

Recenzie

CHOVANEČ, Jaroslav – † HOTÁR, Viliam S.: *Politológia (Terminologický a výkladový slovník)*, 2. upravené a doplnené vydanie. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin a Procom, Bratislava, 2019, ISBN 978-80-8517-35-8, 440 strán DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2020.7.2-3.256-258>

Pred niekoľkými týždňami, v čase keď na dvere pomaly klopali voľby do Národnej rady Slovenskej republiky, sa do rúk čitateľskej verejnosti dostalo druhé, upravené a doplnené vydanie publikácie *Politológia (Terminologický a výkladový slovník)* autorov Jaroslav Chovanec – †Viliam S. Hotár. Pre úplnosť dodávame, že prvé vydanie tejto publikácie vyšlo v roku 2010. Tento terminologický a výkladový slovník, ako vidieť z jeho názvu „*Politológia*“, je zameraný na politické vedy, preto je logický i jeho názov – *Politológia*, pravda s pripomenutím, že je to terminologický a výkladový slovník a nie učebnica *politologie*.

V ostatnom čase politické vedy zažívajú značný rozvoj, mnohé univerzity a vysoké školy ponúkajú študijné programy *politologického* charakteru, resp. do mnohých študijných programov sa dostali študijné predmety s *politologickými* otázkami. Taktiež treba pripomenúť, že občianska spoločnosť resp. široká verejnosť, aj keď sa to na prvý pohľad nie vždy prejavuje, sa stále viac zaujíma o politické dianie, o čom sme sa mohli pred voľbami, ktoré sa konali 29. februára 2020 názorne presvedčiť. Preto objemné dielo takéhoto charakteru treba iba privítať, pretože vyplňa medzeru v odbornej, ale i všeobecne-populárnej literatúre z oblasti politických vied.

Lexikálne poznatky podstatnou mierou uľahčujú a skvalitňujú spoločenskú komunikáciu, keďže umožňujú bližšie poznanie pojmov, kategórií, ich aplikácie a pochopenia. To má mimoriadny význam v spoločnosti, ktorá sa usiluje prezentovať

ako vedomostná, poznatková a informačná spoločnosť, v ktorej osobitné miesto patrí médiám, pritom nie vždy v nich nachádzame správnu prezentáciu obsahu *politologických* či právnych pojmov a kategórií.

Predkladané dielo predstavuje takmer kompletný heslár politických pojmov a kategórií, ktorý často presahuje aj do roviny štátprávnych pojmov a kategórií, ako i ústavnoprávnych reálií, so spracovanou etymológiou v štyroch jazykoch Vyšehradskej štvorky, ale aj vybraných ďalších jazykoch (angličtina, nemčina, ruština, francúzština, ukrajinština).

V slovníku sú heslá usporiadané v abecednom poradí, čo umožňuje rýchlo a prehľadne sa orientovať v textoch. Súčasťou hesiel je aj zoznam najvýznamnejších predstaviteľov politických vied s ich identifikáciou. Heslár tejto publikácie, na odporúčanie recenzentov, je doplnený o heslá predstaviteľov najvyšších ústavných orgánov SR (prezident, predseda NR SR, predseda vlády SR) od vzniku Slovenskej republiky.

Slovník *Politológia* si kladie za cieľ sprostredkovať základné informácie o jednotlivých heslách, prispieť k stabilizácii pojmového aparátu politických vied, spresneniu ich obsahového vymedzenia, a tým vytvoriť lepší a väčší priestor pre kvalitnejšiu komunikáciu politickej praxe s občianskou spoločnosťou či médiami. Samozrejme nesmie sa pritom zabudnúť i na početnú študentskú komunitu.

Rád konštatujem, že autori pri napĺňaní cieľa posudzovaného slovníka kladli dôraz na jazykovú presnosť a čistotu.

Terminologický a výkladový slovník z oblasti politických vied sa logicky snaží

dať odpoveď na otázky typu čo je politika a čo do nej patrí, čo je obsahom politológie ako vedy. Samozrejme sa usiluje vymedziť pojem politickej moci, ktorý tvorí základným predmetom vedy o politike. Autori v rozsahu obvyklom pre lexikálne diela charakterizujú pojem politológie, ktorú chápu ako vedu o politike, moci a politických procesoch (s.324). Konštatujú, že vznikla v druhej polovici 19. storočia. Upozorňujú, že dynamicky sa politológia začala rozvíjať v západnej Európe po druhej svetovej vojne. Pre jej rozvoj mala mimoriadny význam konferencia v Paríži v roku 1948, kde vlastne v štyroch okruhoch bol vymedzený predmet politológie (politická teória; politické inštitúcie; politické strany, skupiny, spoločenská mienka; medzinárodné vzťahy), ktorý je dodnes v prevažnej väčšine učebníc politológie akceptovaný.

Pri vymedzovaní charakteristiky politiky autori konštatujú, že politika vyjadruje súperenie o moc v štáte, súperenie o podiel na uskutočňovaní štátnej moci. Politika nie je iba teóriou, ale predovšetkým činnosťou, konaním, ktorej obsahom je presadenie mocenských záujmov a vo väzbe na ne i ekonomických, sociálnych, kultúrnych a ďalších záujmov skupín v štáte.

Autori sa nemohli vyhnúť precizovaniu pojmov úzko súvisiacich s politickou mocou a súťažou politických síl ako sú voľby, volebné právo a jeho zásady, tajnosť hlasovania, súťaž politických síl a pod.

V slovníku nachádzame výklad viacerých ústavných orgánov, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť demokratického politického systému ako je parlament, hlava štátu, vláda, ústavný súd, verejných ochranca práv (ombudsman) a pod.

Predmetom pozornosti vedy o politike je i štát a jeho inštitúcie. Autori podávajú výklad pojmu štát, ktorý charakterizujú ako organizovanú a politic-

ko-mocenskú jednotnú spoločnosť na určitom území, ktorá sa riadi základným zákonom resp. ústavou. Poukazujú na úzke väzby medzi štátom a spoločnosťou. Štát v ich chápaní vystupuje ako riadiaci a mocenský systém spoločnosti, v ktorej moc je osobitnou spoločenskou funkciou. Zdôrazňujú, že pojem spoločnosť sa používa v mnohých významoch. Jedným z možných významov chápania spoločnosti je to, ktoré vymedzuje spoločnosť ako určitú skupinu ľudí, v ktorej štát je formou jej vnútorného mocenského riadenia. V nadväznosti na vymedzenie štátu a spoločnosti charakterizujú v súčasnosti aktuálny pojem štátneho občianstva, ktorý chápu ako právny zväzok medzi štátom a fyzickými osobami, ktoré sa na jeho základe stávajú občanmi štátu.

Osobitné upozornenie si vyžaduje pojem štátnosť. Autori poukazujú na jeho frekventované, ale často nevhodné používanie, práve pre nepoznanie jeho obsahu. Možno súhlasiť s jeho obsahovým vymedzením v podobe existencie vedomia o trvaní štátu, spojené s vôľou štát držať, rozvíjať a u ľudí bez vlastného štátu ako úsilie o jeho vytvorenie. Treba podčiarknuť, čo autori a robia, že štátnosť bezprostredne súvisí s právom národov na sebaurčenie, suverenitou národa a suverenitou štátu. Princíp práva národa na sebaurčenie je všeobecne uznávaným medzinárodnoprávnym princípom.

K pojmom, ktoré tvoria ťažisko ústavného práva resp. štátovedy patrí ústava. Autori predkladajú čitateľovi lexikónu základnú charakteristiku ústavy, ako základného zákona štátu a osobitne charakteristiku Ústavy Slovenskej republiky.

Hodnotiť v jednotlivosti pojmy a kategórie obsiahnuté v slovníku presahuje rámec recenzie. Možno uvažovať, či niektoré pojmy by si nezaslúžili z hľa-

diska aktuálnosti väčší priestor a iné iba okrajovú pozornosť. To však bolo predovšetkým vecou autorov a koncepcie, ktorú zvolili pri spracovaní hodnoteného diela. Obsah jednotlivých hesiel je zrozumiteľný, obsahovo konzistentný a zodpovedajúci ich doktrinálnemu chápaniu. Možno predpokladať, že sa stane obľúbenou publikáciou nielen študentskej obce, ale i všetkých, ktorých politika, veda o politike a teda veci verejné zaujímajú, alebo sú ich profesionálnym chlebíčkom. Preto jednoznačne treba oceniť autor-

ský počín Jaroslava Chovanca, známeho z mnohých prác predovšetkým o slovenskej štátnosti, o vzniku a formovaní modernej Slovenskej republiky a Ústave Slovenskej republiky, ako i Viliama S. Hotára a kvalitu knihárskeho spracovania. Pre úplnosť treba ešte uviesť, že toto druhé vydanie sa nedožil autor V. S. Hotár a poďakovať je potrebné manželke menovaného za udelenie súhlasu s publikovaním diela .

Prof. JUDr. Ľubor Cibulka, CSc.